SITRA

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI ENERGIATEHOKKUUSLAIN MUUTTAMISESTA

Asia: HE 162/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energiatehokkuuslain muuttamisesta

1 Taustaa

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Suomen itsenäisyyden juhlarahastolta (jäljempänä Sitra) kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi energiatehokkuuslain muuttamisesta. Sitran lausunnossa otetaan kantaa julkisten hankintojen energiatehokkuusvaatimusten hyödyntämiseksi paremmin kotimaisen energiatehokkuusosaamisen ja -innovaatioiden kehittämiseksi ja niiden markkinoille pääsyn edistämiseksi, mikä on omiaan tukemaan myös cleantech-vientiä. Sitran asiantuntija on lisäksi kutsuttu ympäristövaliokuntaan kuultavaksi 4.10.2016. Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi asiassa.

Energiatehokkuuden merkitys Suomen energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa on keskeinen ja sen vuoksi Sitran näkee erittäin positiivisena asiana sen, että energiatehokkuusvelvoite sisällytetään kansalliseen lainsäädäntöön.

2 Julkisen sektorin hankinnat

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että energiatehokkuuslakia sovelletaan myös valtion keskushallintoviranomaisten tekemiin hankintoihin heidän hankkiessaan tuotteita, palveluja ja rakennuksia. Sitra näkee tämän kannatettavana, koska julkisen sektorin hankintojen rooli ja esimerkki markkinoiden muuttumisen tukemisessa ja edistämisessä on olennainen. On lisäksi kannatettavaa, että merkittävää energiasisältöä omaavat palvelusopimukset on otettu myös keskushallintoviranomaisen hankintoja koskevan energiatehokkuusvelvoitteen piiriin.

Lisäksi Sitra pitää tärkeänä sitä, että samansuuntaiset julkisten hankintojen energiatehokkuusvelvoitteet laajennetaan koskemaan kaikkia julkisten hankintayksikköjen hankintoja (mukaan lukien kunnat) ja että ne laajennetaan koskemaan myös keskushallinnon hankintojen kynnysrajan alittavia hankintoja.

3 Keskushallintoviranomaisen hankintojen energiatehokkuus

Muutosehdotuksen mukaan keskushallintoviranomaisen on hankittava ainoastaan energiatehokkaita tuotteita, palveluja ja rakennuksia. Keskushallinnon hankintoja arvioitaessa kustannustehokkuutta tulee arvioida kyseisen tuotteen, palvelun tai rakennuksen koko elinkaaren osalta. Energiatehokkuusdirektiivin hengen mukaisesti keskushallinnon viranomaiset velvoitetaan hankkimaan tosiasiassa energiatehokkaimpia tuotteita ja laitteita, eikä ainoastaan kustannuksiltaan halvimpia ja energiatehokkuuden minimivaatimukset täyttäviä tuotteita.

SITRA

Sitra pitää tätä tärkeänä ja näkee, että lain muutoksella toivotun vaikutuksen aikaan saamiseksi on tärkeää, että energiatehokkuusvelvoitteen toteutumista julkisissa hankinnoissa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Tavoitteena tulee yleisesti olla, että julkiset hankintayksiköt tuotteiden, palveluiden ja rakennusten hankinnoissa päätyisivät lakisääteistä perustasoa energiatehokkaampiin vaihtoehtoihin.

4 Energiatehokkuus innovaatiotoiminnan kannustimena

Energiatehokkuuslain muutosesityksen tavoitteena on, että julkinen sektori toimii laajemmin kestävän kehityksen edistämisen edelläkävijänä ja loisi näin arvokkaita kotimaisia referenssejä suomalaisten yritysten viennin tueksi. Lisäksi sen toivotaan edistävän innovaatiotoiminnan kasvua ja vaikuttavan positiivisesti myös puhtaan teknologian yritysten liiketoiminnan kasvuun.

Sitran mielestä ehdotetulla energiatehokkuuslain muutoksella ei ole riittävää ohjaavaa vaikutusta uusien energiatehokkuusinnovaatioiden synnyttämiselle ja levittämiselle Suomessa, joten tätä vaikutusta tulisi voimakkaasti vahvistaa innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen markkinoille tuloa edistävillä lisätoimilla.
Julkisia hankintoja tulisi käyttää strategisina työkaluina uusien ratkaisujen markkinoille pääsyn edistämisessä. Lainsäädännön tulisi asettaa tavoitetaso riittävän kunnianhimoisesti niin, että sillä on esimerkiksi uusia innovaatioita, palveluliiketoimintaa ja uusia rahoitusmalleja tukevia vaikutuksia.
Hallitusohjelmassa korostetaan innovatiivisia ratkaisuja ja niiden käyttöönoton edistämistä lainsäädäntötoimin, mutta Sitran mielestä tätä tulisi edistää kokonaisvaltaisemmin, hyödyntäen myös osaamiseen, parhaiden käytäntöjen kehittämiseen, kokeiluun ja kokemusten jakamiseen pohjautuvia ei-lainsäädännöllisiä keinoja systemaattisesti ja julkisia hankintayksikköjä poikkileikkaavasti.

5 Hankintoja tekevien organisaatioiden osaamistarve

Sitra haluaa lisäksi korostaa osaamisen parantamista sekä keskushallinnossa että muissa hankintayksiköissä ja johdon tukea energiatehokkaiden ja innovatiivisten hankintojen tekemisessä. Energiatehokkuuslaki suosii energiatehokkaiden ratkaisujen käyttöönottoa, mutta jos hankintayksikössä ei ole tarvittavaa teknistä tai elinkaariarviointien tekemiseen liittyvää osaamista tai tällaista ei ole saatavilla, tai organisaation johto ei kannusta energiatehokkaisiin hankintoihin, päätyy hankintayksikkö usein ottamaan käyttöön vähemmän energiatehokkaita ratkaisuja. Tämä vaikeuttaa uusien ratkaisujen markkinoillepääsyä. Hankintayksikköjen osaamista voidaan parantaa jakamalla mm. parhaita käytäntöjä hankintayksiköiden välillä, kuten tarjouspyyntöasiakirjoja ja sopimuksia, sekä kouluttamalla hankinnoista vastaavia henkilöitä.

Helsingissä 3.10.2016

Mari Pantsar
Johtaja